

SPIS TREŚCI

HABENT SUA FATA LIBELLI... KILKA WSPOMNIEŃ ZAMIAST WSTĘPU .. 7

Z MROKU

NA POCZĄTKU BYŁO ŚWIATŁO... .. 27

CZEŚĆ I CZARNOKSIĘŻNIK WYTEŁO .. 28

1. Kilka hipotez. 29
2. Związki ze Śląskiem. 31
3. Prowincja, Paryż i Birkenmajer 33
 - Tabernakulum otoczone wodami. 35
 - Neoplatonizm (ale ochrzczony!) 38
 - Filozoficzne tło wiedzy 39
 - Awerroizm. Teoria dwóch prawd. 40
 - Gradualizm 42
 - Aleksandryнизм, czyli prapanteizm 43
 - Albertynizm 44
 - Metafizyka światła czy herezja światła 45
 - Trust mózgów papieża Urbana 46
4. Ostatnie zagadki i Padwa 47
 - Śląskie multi-kulti 47
 - Znikający czarownik 48
5. Istniejące i nieistniejące dzieła 49

CZEŚĆ II METAFIZYKA ŚWIATŁA. 53

1. Fizyka i metafizyka. 53
2. Głębsze znaczenie optyki. Wzmianka o teorii dwóch prawd. 57
3. Dziesięć ksiąg. Przegląd treści 58
4. Czy okradziono Witelona? 62
5. Próba rekonstrukcji estetyki 65

CZEŚĆ III O DEMONACH. 70

1. Dwa w jednym – kilka uwag o liście filozoficznym Witelona 71
 - Asekuracja: prawda teologii i prawda nauki 72
 - Klasyfikacja demonów wedle urody, zamieszkania i sprośnych obyczajów 73
2. Demony a upadłe anioły. Dyskretna polemika z Biblią 75
3. Demony szaleńców, epileptyków i Platona 79
 - Zjawy 79
 - Demony właściwe 81
4. Nie ma dziury w hierarchii bytów, czyli matematyczno-filozoficzny dowód istnienia demonów 82
5. Polemika z Platonem, czyli o głodnych, mokrych i kopulujących demonach ... 86
6. Jeszcze słowo o opętaniach 88

CZEŚĆ IV FUNDAMENT, CZYLI ROZWAŻANIA O DUSZY	91
1. Dusza potrójna	91
2. Ale czy nieśmiertelna?	93
3. Upadek i wzlot duszy	95
Ineligibilność i amabilność, czyli o czym dobrze wychowani filozofowie nie mówią	95
4. Sumienie	97
Prawdziwe jest dobre	97
Sumienie czynne	98
Sprzężenie zwrotne	98
5. Podsumowanie. Pośmiertne przygody mistrza Witelona	100
 POLSKIE SZKOŁY	
POLSKA SZKOŁA FILOZOFII PRAWA	107
CZEŚĆ I BUDOWANIE DOMU DLA NAUKI	109
Miasto 25-letniego króla	109
Wzory dalekie i wysokie	112
Nie za chlebem, za wiedzą!	116
Dwie drogi filozofii europejskiej	118
Restauracja marzeń	126
Desant z Pragi	126
Pionierzy	129
Pomieszanie królestw	137
Krucjata przeciw armii Antychrysta	138
CZEŚĆ II TRZECH OLBRYZIÓW	142
STANISŁAW ZE SKARBIMIERZA	143
Przypadki mistrza Stanisława	143
Kazania mistrza Stanisława	147
1. Sermones <i>super gloria in excelsis etc.</i>	148
2. Z okazji – czasem smutnych	149
3. Traktaty w formie kazań	149
4. Kazania uniwersyteckie	149
Ad1. Umocnienie prawd wiary	150
Ad 2. Na pograniczu wiary, filozofii i teodycei	152
Ad 3. Mądrość jako siła boska	155
Ad 4. Pochwała uczelni i uczonych – nowa antropologia	167
U ŹRÓDEŁ PRAW CZŁOWIEKA – PAWŁA WŁODKOWICA	
REWOLUCJA MORALNA W PRAWODAWSTWIE	174
<i>Tractatus de potestate papae et imperatoris respectu infidelium</i>	177
Wstęp i dopowiedzenie	177
I. Tolerancja z wyjątkiem	181
II. Dygresja na temat dwóch rodzajów władzy	182
Dygresja o pochodzeniu władzy na ziemi	184
Wnioski	184

III	186
<i>De ordine cruciferorum et de bello polonorum contra dictos fraters</i>	
(O Zakonie Krzyżaków i o wojnie Polaków)	187
<i>Tractatus de annatis camerae apostolicae solvendis</i>	188
URZĘDNIK IDEALNY	190
Sejm i sądy.	193
Monarchia suwerenna, ingerująca, konstytucyjna.	194
Obronność. Pospolite ruszenie całego narodu.	197
Kilka wniosków na zakończenie	198
<i>Post scriptum</i>	200
POLSKIE QUATROCENTO	204
Archipelag ludzi mądrych	205
Zagraniczni ambasadorowie Renesansu	209
GRZEGORZ Z SANOKA, CZYLI RENESANS	
DLA WTAJEMNICZONYCH	214
Trochę o życiu i dziełach	215
Czy Kallimach wymyślił Grzegorza	218
Miasto – ogród, czyli filozofia w praktyce	220
Filozofia: naturalizm przeciw scholastyce.	221
Leki przeciw wyrokom gwiazd	222
Prawo, natura i szczypta mądrego relatywizmu.....	224
Filozofia praktycznego szczęścia	226
Ciekawostka prehistoryczna	227
Religia	228
Tajemnica do dyspozycji wtajemniczonych	229
W stronę pointy	230
KALLIMACH DLA POLSKI	233
Dyskretny atak filozofii na teologię	234
Ficino, czyli co nam może demon i kto się za nim czai	234
Pico, czyli ciało jest bezgrzeszne	236
KOPERNIK, CZYLI ODWAGA WYOBRAŹNI	242
CZĘŚĆ I GENIUSZ Z PROWINCJI	243
1. Spory o pochodzenie	245
2. Studia zagraniczne	250
3. Znów w Polsce	252
4. Olsztyn	256
5. Wojna z Zakonem Niemieckim	257
6. Powrót do pracy na ziemi i wśród gwiazd	263
CZĘŚĆ II KOPERNIK JAKO EKONOMISTA	265
1. Słuszną cenę chleba – etyczne fundamenty gospodarki	266
2. Ekonomia jako oręż. Sprawa pieniądza	268
CZĘŚĆ III DALSZY I NIEZUPEŁNIE POPRAWNY BIEG ŻYCIA MISTRZA MIKOŁAJA	274
1. Powrót do gwiazd	274
2. Portret z konwalią w dłoni	275
3. O spóźnionej miłości	278

4. Na granicy seksu i herezji	283
5. Ostatnie dni	286
CZĘŚĆ IV WSZECHŚWIAT DOSKONAŁY – WIĘC KULISTY I NIE MA DOKĄD UCIEC	293
1. Przedmowa i list	293
2. Traktat o świecie kulistym	296
3. Układ odniesienia	299
CZĘŚĆ V MAKRO I MIKROKOSMOS. NIEBO NIE MA DOKĄD UCIEC	302
1. Mistrza Mikołaja dyskretne uwagi o metodzie	302
2. Makrokosmos. Życie w bezgranicznej i nieruchomej kuli	305
3. Mikrokosmos	307
4. Antycypacje	309
CZĘŚĆ VI ANTROPOLOGIA KOPERNIKA	312
1. Etyka promieniująca z kart traktatów	312
2. Dwa światy, dwie antropologie	315
3. Jeszcze parę słów o Koperniku	317
OJCOWIE POLSKIEJ DEMOKRACJI	321
CZĘŚĆ I ANDRZEJ FRYCZ MODRZEWSKI – PRZEWROT KOPERNIKAŃSKI	
W NAUKACH SPOŁECZNYCH	322
Okres I – do <i>Mów o karze za mężobójstwo</i>	323
Okres II: O Naprawie Rzeczypospolitej	327
Dzieło <i>de Republica emendanda</i>	328
Rządzi prawo, nie urzędnicy	333
Zło jest ludzkie	334
Dygresja o racjonalizmie i irracjonalizmie. Roztropność	337
Księga druga <i>O prawach</i> , czyli rządy mądrości, a nie praw	340
Prawdziwa wolność – ludzka, nie zwierzęca	343
Księga trzecia <i>O wojnie</i>	344
Nowa szlachta – elita narodu, a nie stanu	345
Najbardziej kontrowersyjna księga iv	347
V księga <i>O szkole</i>	349
Miasta Słońca i Wyspy nieistniejące	350
Lata ostatnie	356
CZĘŚĆ II JAKUB PRZYŁUSKI – CZYLI O PRAWIE, SUMIENIU I DEMOKRACJI ELITARNEJ	359
Państwo, władza i dwa rodzaje sprawiedliwości	361
Dalsze podziały	364
Sumienie	365
Kapłani sprawiedliwości	367
Elitaryzm jako sprawiedliwość	370
Religia jako źródło religii	372
PAŁAC I OFICYNY	376
CZĘŚĆ I POLSKIE ECHA BURZ NISZCZĄCYCH EUROPE	378
Polskie Ateny	381
Exodus	382
CZĘŚĆ II NAJWYBITNIEJSI	384
Piotr z Goniądza – (1525–1573). Minister z awansu, trochę skandalista	384

Grzegorz Paweł z Brzezin (ok. 1521–1591). Prekursor socjalizmu (utopijnego) .	385
Erazm Otwinowski (1529–1614). Poeta, skandalista i feministą pobożny	387
Szymon Budny. (1530–1593). Pod pewnym względem Homer	389
Marcin Czechowic (1532–1613). Obrońca zwierząt	391
Faust Socyn (1539–1604). Trudności życia i trudności życia pośmiertnego	392
Andrzej Wiszowaty (1608–1678). Gramatyka religii	398
Racjonalizm świata	401
Racjonalizm biblii	402
Gramatyka religii w marszu. Ogólniki i uszczegółowienia.	404
CZĘŚĆ III SZABLĄ I PIÓREM	408
Potocki, czyli stary pies	409
Zbigniew Morsztyn (ok 1625–1689). Zasluguje na specjalną uwagę	415
DWIE MYŚLI O SARMATYZMIE	
O POETACH, KTÓRZY RYWALIZOWALI Z BOGAMI.	423
Maciej Kazimierz Sarbiewski (1595–1640).	423
CZĘŚĆ I RYS ŻYCIA.	434
Wykształcenie wszechstronne jezuickie.	424
Dolce far niente	427
O MŁODYM SZLACHCICU, KTÓRY ZMARŁ NIESZCZĘŚLIWIE	
W ŚWIĘTA BACHANALIJÓW	428
CZĘŚĆ II KLIMATY	434
Treść formy – klimat cywilizacyjny	437
Barok jako synteza.	438
Klimat religijny	439
Klimat artystyczny.	441
Klimat baśniowy. Genealogia Sarmatów.	443
Klimat etyczny.	446
Klimat filozoficzny. Sarmaty portret przedtrumienny	447
Czas	450
Lekarstwo (poczwórne) w chorobie	452
Patriotyzm	456
Heroizm. <i>Życie wielkimi podwoić czyny</i>	458
CZĘŚĆ III POETYKA TWORZENIA ŚWIATÓW	460
Poeta na granicy filozofii, religioznawstwa i herezji.	460
Kilka prezentacji	464
Poezja jako teoria poznania – początki polskiej estetyki	469
Bóg w swoim świecie. Coś więcej niż estetyka	470
PS.	475
FREDRO, CZYLI SARMATYZM BEZ ZŁUDZEŃ	477
Rys życia	478
CZĘŚĆ I UŁOMNOŚCI LUDZKIEJ I POLSKIEJ NATURY	483
Stoicyzm skorygowany	486
„Icon ingeniorum”. Od psychologii do politologii	489
Pisarstwo czasu zbiorowej choroby.	492

CZĘŚĆ II WYJAŚNIENIA: MIMO WSZYSTKO SARMATYZM	494
Obce ordery, twierdze i parę innych pomysłów	494
„Głupia” obrona liberum veto	496
Republikanizm, sparta i wiara w złoty wiek	499
CZĘŚĆ III PANA FREDRY FILOZOFIA POLITYKI SKUTECZNEJ	501
Polityk idealny	501
Polityk i plebs. Manipulujący i manipulowani	501
Budowanie stronnictwa – rola księży i w ogóle sacrum	502
Zasady walki – aneks techniczny	505
Elita moralna może działać niemoralnie	506
CZĘŚĆ IV PAŃSTWO IDEALNE	507
Republika średniej wielkości	507
Republikanizm jako postawa	511

WYBITNI I NAJWYBITNIEJSI

ŚWIATŁA PRZED EPOKĄ ŚWIATEŁ. I PO	517
CZĘŚĆ I OSTATNIE ROZBŁYSKI SARMATYZMU	519
Sapere auso... requiescat in pace	520
Antoni Wiśniewski. W stronę philosophiae recentiorum	521
CZĘŚĆ II KLASYCYZM STANISŁAWOWSKI I POSTANISŁAWOWSKI	525
1. KEN	526
2. Jaroński, czyli <i>jakiej filozofii Polacy potrzebują</i>	527
CZĘŚĆ III MĘDRCY I CELEBRYCI	533
1. Hugo	534
2. Józef Kalasanty	539
3. Ignacy	546
Ścieżkami Kartezjusza i Kanta	547
Przeciw materializmowi i nihilizmowi	549
Wolność, natura i zbawienie się człowieka	550
PS	552
Klasycyzm postanisławowski	553
ARYSTOTELES CZYNU	556
CZĘŚĆ I PARĘ SZCZEGÓŁÓW Z ŻYCIA, CZYLI Z PRACY	557
Szkoły średnie, wyższe i najwyższe	558
Korepetytor doskonały	559
Uwagi o „Uwagach”	560
TPN	561
W Księstwie i w Królestwie	562
CZĘŚĆ II SPADEK NIEOCENIONY	565
1. „Uwagi nad życiem Jana Zamoyskiego”	565
Czysta tablica i utopia edukacyjna	565
Moralność a religia	566
Filozofia pracy i jej moralne środowisko. Historia jako moralność w działaniu	567

Pragmatyzm. Wychowanie fizyczne, przysposobienie wojskowe, nauka konkretnych zawodów	569
Nowicjat obywatelski i ograniczenie wyjazdów	570
Polityka i ekonomia. Ustroje. Kraj Samostarczalny	571
Oświecony despotyzm i monarchia dziedziczna	573
Polityka zewnętrzna	575
2. „Przestrogi dla Polski z teraźniejszych politycznych Europy związków z praw natury wypadające”	577
Natura i parę wniosków. Treść ustaw Natury	577
Treść ustaw Natury	579
Prawo człowieka, czyli o związkach człowieka z światem, z sobą samym i z innymi ludźmi. Równość i nierówność ludzi. Bariery rozwoju	580
Kontrakty. Naród i jednostka. Naród a naród	582
Wolność, równość i własność	583
Jeszcze o narodzie	583
Filozofia a raczej moralność polityki. Wschód, Zachód i Polska	584
Król, kościół, wojsko, czynsz i problem chłopski	587
Problem asymilacji Żydów. Wspólne wychowanie – wspólna republika	589
3. Dwa pisma mniejsze, ale ważne	592
Instytucje	593
Naród	594
4. „Ród ludzki”	596
Parę słów o genezie i formie dzieła	596
Metaproblemy	599
Teologia dziejów. Bóg, stworzenie świata, opatrność, dusza	601
Historia degeneracji rodzaju ludzkiego	606
Religia: zabobon i opinia	610
Prawdziwa religia	612
Utopia. Zrzeszenie narodów. Wieczny pokój	615
CZĘŚĆ III KULTURA CZYNU	623
Motor nauki	623
Ojciec górnictwa	625
Towarzystwo Rubieszowskie, czyli utopia zrealizowana	626
Dom zarobkowy, czyli pośmiertna praca Staszica	632
DEKADENT OŚWIECENIA	635
CZĘŚĆ I JAK WYKSZTAŁCIĆ SIĘ NA GENIUSZA	638
CZĘŚĆ II ŚNIADECKI – DEKADENT OŚWIECENIA	651
„O filozofii”, a właściwie o Kancie i o teologach	651
„Przydatek do pisma <i>O filozofii</i> ”	655
„Filozofia umysłu ludzkiego, czyli rozważny wywód sił i działań umysłowych” – 1822	656
Człowiek, Ład i Mądrość Najwyższa	658
Agnostycyzm i płynące z niego dowody	659
CZĘŚĆ III WŁADZE UMYŚLU. PRÓBA ANATOMII DUCHA	661
Część pierwsza – o początkowych i prostych władzach umysłu	661
Uwaga	663

Odrywanie, czyli abstrakcja	663
Pamięć (memoria), przypominanie (reminiscentia), rozpamiętywanie (recordatio)	665
Język	666
Nawijanie się myśli.	666
CZĘŚĆ IV O WYŻSZYCH I ZAWILSZYCH WŁADZACH UMYSŁU	667
Rozum (Ratio). Jeszcze o teorii poznania.	667
Smak, czyli załączki estetyki	669
Imaginacja.	670
Sen i wolność. Pochwała imaginacji	671
Wola	673
CZĘŚĆ V METAFIZYKA NAUKOWA.	676
„O metafizyce”	676
Założenia metafizyki naukowej	679
1. Minimalizm i agnostycyzm. Pogodzić się z tajemnicą.	679
2. Punkt wyjścia wiedzy możliwej. Gra wrażeń i rozumu.	680
3. Metoda tworzenia metafizyki naukowej, czyli metodologia Śniadeckiego	681
CZĘŚĆ VI „O RACHUNKU LOSÓW”	684
Życie wedle rachunku. Pochwała matematyki	688
CZĘŚĆ VII RACJONALNA ETYKA I RELIGIA ROZUMU.	690
Zakończenie: Pomiędzy epokami.	692
„O pismach klasycznych i romantycznych”	692
Dwa rodzaje wyobraźni	695